

VERTROUWELIJK

VEILIGHEIDSDIENST NED. ANTILLEN

MAANDOVERZICHT NO. 12 - december 1969

No. 20

MAANDOVERZICHT NO 12 - DECEMBER 1969

ALGEMEEN

- De gezagdragers en de nationalistische stromingen in het Caraïbisch gebied blz 2

VENEZUELA

- Nogmaals het Essequiboconflict " 3

PANAMA

- De mislukte coup van de kolonels " 5

CUBA

- Castro , de Russen (en de Verenigde Staten) " 6

BOLIVIA

- Nationalisme of Communisme ? " 8

NEDERLANDSE ANTILLEN

- Stakingen " 10
- Komen of niet komen " 13

ALGEMEEN

De gezagdragers en de nationalistische stromingen in het Caraïbisch gebied.

De gezagdragers in de semi-onafhankelijke en autonome caraïbische landen hebben tot nu toe een zekere politieke continuïteit willen bevorderen, een geleidelijke omvorming van de gemeenschap - van het patroon dat door de voormalige hechte binding met het moederland werd opgelegd - naar een daarvan steeds meer verschillende versie toe. Terwijl de eerste generatie die zich tegen het traditionele kolonialisme keerde vrijwel overal in het Caraïbisch gebied het nationalisme slechts in beperkte politieke zin ervoer, vindt zij zich, nu haar doelstellingen praktisch overal verwezenlijkt zijn, geconfronteerd met een vooralsnog vrij amorfe beweging, die inhaakt op enkele der argumenten waarmee het gekleurde volksdeel van de Verenigde Staten van Noord Amerika zich schrap zet tegen een westerse maatschappij waarin men moet leven en haar normen waaraan men zich moet houden. Dat de argumenten in het Caraïbisch gebied met zijn grotendeels gekleurde bevolking "mank gaan", neemt niet weg dat zij levensvatbaarheid hebben. Immers in plaats van de overwegend blanke maatschappij waarin de Amerikaanse kleurling een eigen gezicht en nieuw zelfbewustzijn wenst te verwerven, treden, in het Caraïbisch gebied, de westerse, blanke en nog altijd normgevende voormalige moederlanden. Het is dan ook primair een cultureel en slechts in tweede instantie een politiek probleem waarvan hier sprake is.

Terwijl de leiders van de sterk opkomende, niet radicale nationalistische bewegingen in de nederlands-, frans- en britscaraïbische landen trachten in een gezonde dialoog met de regeerders de culturele (en economische) ontwik-

-3-

keling, sneller dan voorheen het geval was, te bewerkstelligen, ziet een sinds de in juli j.l. gehouden Bermuda-conferentie groeiend aantal BLACK POWER-aanhangers de "zwarte revolutie" als de enige weg.

Of politiek gematigd nationalisme dan wel links c.q. raciaal extremisme op den duur als overwinnaar zal treden uit deze "culturele revolutie", zal voor een groot gedeelte afhangen van het vermogen van de huidige gezagdragers in deze landen om, zonder aan de vernietigende tendenties van het laatste toe te geven, zich tijdig bewust te worden van de actualiteit van het eerste, en dien overeenkomstig te handelen.

VENEZUELA

Nogmaals het Essequiboconflict

Twee incidenten hebben de afgelopen maand de Venezolaans-Guyanese verhoudingen, die vanwege het grensconflict al lang toch al niet uitgesproken vriendschappelijk waren, aanvankelijk nog meer verslechterd. Het eerste gold de ongelukkige uitlating van de engelse premier WILSON, waarbij in vrij provocerende termen aan de Venezolaanse autoriteiten te kennen werd gegeven dat het betwiste gebied Guyana toebehoorde en dat Groot Brittannië BURNHAM's gerechtvaardigd standpunt onvoorwaardelijk zou steunen. Het tweede betrof de infiltratie-poging van een Venezolaanse "expert" van het Nationaal Agrarisch Instituut, die getracht zou hebben inlichtingen in te winnen over de irrigatie-werkzaamheden in het oostelijke grensgebied van de Orinocodelta. Met het naderen van de kerstdagen leek het echter alsof alles weer peis en vree was. Aan de vooravond van de vijftiende (!) zitting van

de gemengde grenscommissie, die op 17 december helemaal in de Argentijnse hoofdstad gehouden zou worden, vonden de leiders van de beide delegaties geen beleefdheidsformules genoeg om elkaar mee te paaien. Alles scheen te wijzen in de richting van een verzoening. Het abrupte einde van de met zoveel optimisme begonnen besprekingen kwam dan ook in diplomatieke kringen als een onaangename verrassing. Naar verluidt zouden de Venezolaanse commissieleden vroegtijdig de vergadering verlaten hebben, toen de Guyanese gedelegeerden het van meet af aan door Venezuela verworpen LAUDUM van 1899, waarbij het betwiste gebied aan Guyana werd toegewezen, toch als onderwerp van discussie aan de orde wilden stellen. Men mag aannemen dat door deze onverwachte Guyanese zet er bijzonder weinig uitzicht meer is op een bilaterale regeling van het conflict. Het is niet onwaarschijnlijk dat BURNHAM, gesterkt door de toegezegde engelse steun en door de woorden van de leider van de Venezolaanse delegatie zelf, waarbij duidelijk gesteld werd dat Venezuela het gebied van een zo jong land als Guyana niet zou binnentrekken, de tijd rijp vindt om een uitspraak door een internationaal lichaam voor arbitrage uit te lokken. Ook hem zal het niet ontgaan zijn dat, hoe discutabel een scheidsrechterlijke uitspraak met internationale wetskracht ook moge zijn, het moeilijk is deze, zonder de nodige onaangename repercussies, teniet te doen. De aardverschuivingen die het gevolg zouden kunnen zijn van een dergelijke annulering, zullen welk internationaal orgaan ook er wel van weerhouden te gaan tornen aan de bestaande - vroeger "legaal" vastgestelde - grenzen.

PANAMADe mislukte coup van de kolonels

Juist toen "brigade generaal" Omar TORRIJOS, de commandant van de nationale garde, door het herstellen van bepaalde burgerrechten, het volk althans de indruk gaf dat hij bezig was geleidelijk terug te keren naar de democratie, werd hij bijna onttroond door zijn naaste medewerkers Amado SANJUR en Ramiro SILVERA. Hoewel de kolonels ter rechtvaardiging van hun handelwijze TORRIJOS, overigens volledig ten onrechte, beschuldigden van communistische sympathieën, mag men aannemen dat heel andere motieven aan deze mislukte staatsgreep ten grondslag lagen. Het moet vooral deze twee uitgerangeerde militaire leiders niet ontgaan zijn, dat de "humaniserende" maatregelen om in 1970 te komen tot een "volwaardige" democratie het actieve verzet tegen de militaire junta in sterke mate hebben doen afnemen en TORRIJOS' populariteit en macht aanzienlijk hebben vergroot. In een poging om te verhinderen dat deze machtstoename zich zou consolideren tot een langdurige, zij het gecamoufleerde, dictatuur, probeerden zij de junta-leider, die in Mexico een "concours hippique" bijwoonde, te wippen. Deze bleek echter steviger in het zadel te zitten dan SANJUR en SILVERA vermoedden, want nauwelijks vier en twintig uur na hun verijdelde "golpe de estado" werd hij als nationale held schrijlings door de gardisten de hoofdstad binnengedragen.

Na de arrestatie van de twee rebellen, werd snel beslist over het lot van de leden van de militaire junta. De marionettenpresident, kolonel José PINILLA, en zijn plaatsvervanger, kolonel Bolívar URRUTIA, die beiden de staatsgreep noodgedwongen gefiatteerd hadden, werden vervangen door respec-

tievelijk Demetrio LAKAS, een vriend van TORRIJOS, en de zakenman Arturo SUCRE.

Voorals nu het gevaar van militaire zijde voorlopig geweken is, zal het TORRIJOS niet meer moeilijk zijn verder te gaan met zijn plannen om het Panamese volk de "democratie" ten geschenke te geven. Voornoemde substitutie van de militaire junta door een burgerraad, het verkapte herstel van het recht van vrije meningsuiting, de voor 1970 vastgestelde "vrije" verkiezingen, duiden erop dat TORRIJOS niet zal afwijken van het patroon dat Latijns Amerikaanse sterke mannen meer dan een eeuwlang bewerkt hebben. Zoals hijzelf tijdens een op 16 december j.l. gehouden persconferentie liet doorschemeren, maakt het in feite weinig uit wie er in 1970 tot president van Panama "gekozen" wordt. Zolang hij maar het vertrouwen heeft van de nationale garde!

CUBA

Castro, de Russen (en de Verenigde Staten).

Doorgaans goed ingelichte waarnemers zijn de mening toegedaan dat, in tegenstelling tot hetgeen het recente "vriendschapsbezoek" van de russische minister van Defensie zou kunnen doen vermoeden, de vriendschap tussen CASTRO en Moskou nog altijd niet helemaal van harte is. Het duidelijkst zou dit blijken uit een aantal gebeurtenissen rond GRECHKO's bezoek. Opvallend was dat CASTRO bij de meeste manifestaties, die op touw gezet werden voor de russische maarschalk, schitterde door afwezigheid. Ook zweeg het Sovietlegerblad "De Rode Ster" de líder máximo dood, toen het de cubaanse strijd-

-7-

krachten feliciteerde met het gemoderniseerde, door hun russische meesters gespekte wapenarsenaal.

Een van de belangrijkste oorzaken van de periodieke frictie tussen de weinig doctrinaire, revolutionaire avonturier en de Kremlin-orthodoxen is nog steeds het hardnekkig weigeren van CASTRO om zijn "revolutie-export" naar Latijns Amerika te staken. Waarschijnlijk is het ook GRECHKO niet gelukt de cubaanse leider meer ontvankelijk te maken voor de door Moskou gepredikte "vreedzame coëxistentie". Verder kijken de russische geldschieters steeds minder lijdelijk toe hoe CASTRO, door overschatting van de reële economische mogelijkheden van het land, de evenwichtige ontwikkeling van Cuba ernstig in gevaar brengt. Zij dulden niet langer dat deze "ongedisciplineerde uitbouter" straffeloos doorgaat met zich uit te leven in zijn kostbare "suikerhobby" en daardoor de verbeteringen, die in andere sectoren zo noodzakelijk zijn, stagneert. De russische bankiers zijn van mening dat hun cubaanse client onderhand voldoende geld gevraagd heeft zonder belangrijke tegenprestaties geleverd te hebben. Er zijn tekenen dat, hoewel de activiteiten van de moscoviele Partido Socialista Popular met de Escalante-affaire min of meer in de kiem gesmoord zijn, er nog steeds vooral vanuit die hoek gedacht wordt aan een mogelijk offensief tegen CASTRO.

Naarmate de financiële wurggreep van Moskou steeds voelbaarder wordt, zoekt CASTRO met grotere frequentie naar mogelijkheden om zijn "onafhankelijkheid" t.o.v. de Russen te benadrukken. Zijn sterkste troef is het nationalisme, waarmee hij Moskou herhaaldelijk uitdaagt. Ook zijn verlangen om met de caribische landen (hierbij wordt vooral gedacht aan Trinidad en Jamaica) economische relaties aan te gaan zou, op het eerste gezicht, kunnen lijken

op een poging om te ontsnappen aan de te nauwe financiële binding met Moskou. Daar deze landen echter op economisch/handelsgebied niets te bieden hebben dat een alternatief zou kunnen vormen voor de Soviet-Unie of de Verenigde Staten, lijkt het waarschijnlijker dat hieraan andere motieven ten grondslag liggen. Het zal CASTRO niet ontgaan zijn dat het spelen met de gedachte van een pan-caraïbische federatie een van de meest adequate manieren is om met behulp van figuren als WILLIAMS en SHEARER uit het diplomatiek isolement waarin Cuba zich bevindt te geraken. Met het binnenhalen van het paard van Troje zou dan tevens de weg voor revolutie-export naar het Caraïbisch gebied gebaad zijn. Bovendien zou nog de anti-amerikaanse "black power"-beweging in deze contreien als "vehikel" gebruikt kunnen worden, waardoor de Verenigde Staten in aanzienlijk grotere verlegenheid gebracht zouden worden dan tot nu toe het geval is. Mocht CASTRO toch nog bereid zijn het werkterrein te verplaatsen van Latijns Amerika naar het Caraïbisch gebied, dan zou hij door zijn subversieve gewroet niet meer de russische belangen in het eerstgenoemde deel van de wereld doorkruisen. De verzoening tussen hem en Moskou zou dan misschien toch nog tijdelijk tot stand gebracht kunnen worden.

BOLIVIANationalisme of Communisme?

Het nationalisme, dat sinds de machtsovername door generaal OVANDO CANDIA een grote vlucht heeft genomen, begint volgens bepaalde politieke waarnemers onrustbarende linkse tendenzen te vertonen. De aanleiding tot deze bezorgd-

heid is niet zozeer het reeds eerder in onze maandoverzichten gesigna-
leerde, sterk groeiende anti-amerikanisme, hoewel dit aspect van de door
OVANDO ingezette strijd tegen het imperialisme zeker niet verwaarloosd
zal mogen worden. De felle aanvallen die vooral door de intellectuele
groeperingen met stilzwijgende instemming van de regering in La Paz ge-
richt worden op de Amerikaanse politiek in haar totaliteit alsook tegen
de vertegenwoordigingen van haar vakbewegingen, geven dit anti-amerika-
nisme een welhaast cubaans accent. Dit fenomeen op zich zou beschouwd
kunnen worden als louter een facet van de voornamelijk door de peruviaan-
se en boliviaanse regimens ingezette radicale ontamerikanisering van deze
middel-grote latijns Amerikaanse staten, ware het niet dat notoire
Marxisten bezig zijn te stipuleren welke de lijnen zullen zijn waarlangs
dit proces zich zal moeten voltrekken. Er zijn duidelijke aanwijzingen
dat de voormalige "sterke" man OVANDO CANDIA steeds meer een speelbal
dreigt te worden in handen van een kleine pressiegroep, die in feite
alle regeringsbesluiten neemt. Zo zou het niet onwaarschijnlijk zijn dat
het driemanschap gevormd door de minister van Mijnbouw, Marcelo QUIROGA
SANTA CRUZ, de minister van Binnenlandse Zaken, kolonel AYOROA, en de
bevelhebber van het leger, generaal Juan José TORREZ, gesteund door een
aantal communistisch-gezinde leden van het kabinet, de president al meer
dan eens hun meerderheidsbeslissing hebben opgedrongen. De rigoreuze na-
tionalisatie van de Gulf Oil, het mateloos lonken naar de Soviet-Unie en
andere Oostblok-landen, het warme pleidooi voor Cuba's terugkeer in de
O.A.S., het sjacheren met de persvrijheid en andere grondwettelijke
rechten, liggen wel heel ver van het doel dat de drie maanden oude rege-
ring van OVANDO CANDIA aanvankelijk beoogde.

Dat de druk niet alleen vanuit het kabinet komt, blijkt o.a. uit het grote aantal "verzoeken" uit de linkse wereld, waaronder dat van de prominente Franse literator Jean-Paul SARTRE (hierbij gesteund door zijn collega's André MALRAUX en François MAURIAC!), waarin om vrijlating gevraagd wordt van de tot dertig jaar gevangenisstraf veroordeelde Marxist Regis DEBRAY. Ook het lijfblad van de C.P.B., "El Pueblo", laat geen gelegenheid voorbijgaan om te trachten de invrijheidstelling van DEBRAY en de argentijnse schilder BUSTOS te bewerkstelligen. Recente uitlatingen van de boliviaanse president duiden er op dat hij bereid is de voormalige kopstukken van de guevariaanse guerillabeweging amnestie te verlenen.

Tot degenen die met lede ogen zien hoe OVANDO's regiem een linksere koers is gaan varen en de groeiende invloed van minister QUIROGA SANTA CRUZ moeilijk kunnen verkroppen, behoort een groep militairen in zijn nabije omgeving. De commandant van de Derde divisie, generaal Juan Lechin SUAREZ, wordt algemeen beschouwd als OVANDO's sterkste tegenspeler en zou dan ook zo gauw mogelijk weggepromoveerd worden. Zowel de president als zijn handlangers zijn zich er wel van bewust dat met het tijdelijk buiten spel zetten van hun grootste rivaal de overwinning nog lang niet compleet zal zijn. De geruchten over een dreigende staatsgreep blijven aanhoudend de ronde doen en nopen de regering telkens weer tot officiële dementies.

NEDERLANDSE ANTILLEN

Stakingen.

Na het mislukken van de besprekingen tussen de directie van de Mijnmaat-

schappij en de vakbond U.M.U.C. werd het pas goed duidelijk hoe gespannen de situatie binnen de arbeidswereld was gebleven, ondanks de katharsis van 30 mei. De latente ontevredenheid, die ook onder de arbeiders in dienst van de Overheid bleek te leven, culmineerde op 2 december j.l. in een wilde staking van de werklieden bij de Dienst Openbare Werken.

Opvallend was de totale machteloosheid van nagenoeg alle vakbondsleiders tegenover de soms met dreigementen gepaard gaande instigaties van een paar gangmakers als de "BLACK POWER"-sympathisanten Benjamin FOX en Mac ALBERTO. Dat agitatoren zo'n gretig gehoor vonden, toont wel hoeveel weerstanden de loonsituatie bij de arbeiders van Curaçao heeft opgewekt. Behalve bovengenoemde elementen, zijn ook de politici, die zichzelf gebombardeerd hebben tot voorvechters van de arbeiders en van de ene dag op de andere de hele antilliaanse gemeenschap willen socialiseren, zich blijkbaar ineens bewust geworden van de reeds jaren evidente onderwaardering van de arbeiders.

Immers een veelbelovende motie van de op basis van het AKKOORD VAN KRALENDIJK samenwerkende partijen werd in geamendeerde vorm door de Staten en bloc aangenomen. Aan alle arbeiders in gouvernementdienst en in de bedrijfssector werd een loonsverhoging van minimaal twintig percent toegezegd. Of hierbij de in deze zaken zo noodzakelijke voorzichtigheid in acht genomen is, zal pas duidelijk blijken, wanneer de onvermijdelijke repercussies van deze beslissing in alle geledingen van de maatschappij hun uitwerking zullen hebben gehad. De eerste tekenen wijzen echter in de richting van een ondoordacht besluit, want het directe gevolg was een vloedgolf van stakingen die ook de vitale bedrijven even ernstig in gevaar bracht. De motie werd door het gros van de arbeiders gezien als een wapen waarmee loonsverhogingen afgedwongen zouden kunnen worden. Uitgelokt door de voorgetoverde

"lotsverbetering", schoven zij hun meest waardevolle leiders, die door re-
delijk overleg met de werkgevers hetgeen wat maximaal haalbaar was voor hen
zouden hebben kunnen bereiken, opzij, en gingen, arbeidsovereenkomsten ten
spijt, in wilde staking. De wensdroom werd dan ook verstoord, toen zowel de
Overheid als de werkgevers, door het nemen van rigoreuze maatregelen, hen
praktisch geen andere mogelijkheid lieten dan voorlopig het werk op de oude
voet te hervatten. Dezelfde arbeiders die meenden de directie van de Cura-
çaose Dokmaatschappij met de herinnering aan Wescar en 30 mei tegen de muur
te kunnen drukken, gingen nolens volens weer aan het werk, toen het duide-
lijk werd dat de autoriteiten en de werkgevers niet meer van plan waren ook
maar een duimbreed te wijken. Lijdelijk moesten zij toezien hoe reeds aan-
geboden nieuwe en gunstigere voorwaarden, die zij verworpen hadden, weer
werden ingetrokken en vijf van hun collega's hun acties met ontslag moesten
bekopen. Het valt echter te bezien of deze "hard-line-politiek" van de
C.D.M. op den duur niet weer zal leiden tot arbeidsonrust.

Ook een deel van de ambtenaren werd meegevoerd in de stakingsroes. De gou-
verneur van de Nederlandse Antillen moest eraan te pas komen om, met de wet
in de hand, hen te wijzen op hun plichtsverzuim. De werknemers in de levens-
middelenbedrijven gingen eveneens weer aan het werk, toen de regering voor
deze branche een afkoelingsperiode van dertig dagen afkondigde.

Het is te hopen dat de nieuwe regering de nodige tijd gegund wordt om de
verstrekkende gevolgen van de in het vooruitzicht gestelde loonsverhogingen
te bestuderen en op korte termijn verantwoorde en adekwate tegenmaatregelen
te nemen, teneinde het reeds gesignaleerde inflatiegevaar af te wenden.

-13-

Komen of niet komen?

Toen uit een nog niet geïdentificeerde bron werd vernomen en in de locale pers gepubliceerd werd dat de heer E. Jonckheer voornemens was alsnog naar Curaçao te komen om als gouverneur van de Nederlandse Antillen geïnstalleerd te worden, laaide een golf van protesten op. Zoals te verwachten, kwam een van de meest felle reacties van het statenlid BROWN. Deze gaf in een interview met de Telegraaf te kennen, dat de handhaving van deze benoeming "genoeg is om het eiland in vuur te zetten". Zijn partijgenoot GODETT liet zich niet onbetuigd en somde in een telegram aan de koningin de laakbare praktijken op, waaraan zijns inziens de regeringen KROON/JONCKHEER zich schuldig hebben gemaakt. Hij stelde daarom bij eventuele effectuering van deze benoeming de nodige protestdemonstraties in het vooruitzicht. Velen herinneren zich tot welke resultaten de laatste door de heer GODETT georganiseerde protestdemonstratie heeft geleid. Meer gematigde, doch eveneens afwijzende reacties kwamen van de kant van de huidige curaçaoose oppositiepartijen N.V.P. en U.R.A. Hun bezwaren golden voornamelijk de politieke binding die de heer JONCKHEER nog steeds met de D.P. zou hebben.

Een belangrijke reden waarom het moeilijk is de "issue" JONCKHEER te evalueren is de staatsrechterlijke onmogelijkheid om, zoals van verschillende zijden werd gesuggereerd, langs de weg van een referendum de mening van het antilliaanse volk over deze benoeming te peilen. Toch is het niet onwaarschijnlijk dat een groot gedeelte der Antillianen, gekweld door de

-14-

sinds 30 mei latent aanwezige en periodiek gereactiveerde angstgevoelens, van mening is dat, hoe juist deze benoeming ook zou mogen zijn, het niet verantwoord is de risico's ervan te negeren.

Het van kracht blijven van het K.B., waarbij de ambtsaanvaarding door de heer JONCKHEER werd opgeschort, en het uitblijven van een indicatie van de kant der Koninkrijks-, dan wel der antilliaanse regering, met betrekking tot de definitieve beslissing over deze zo in opspraak gebrachte benoeming, dragen ertoe bij dat de atmosfeer van onzekerheid, en daarmee het gunstige werkklimaat voor agitatoren van diverse pluimage, blijft bestaan. In dit licht moet het protesttelegram aan de koningin gezien worden, waarin de diffuse, raciaal-getinte curacaose "BLACK POWER"-beweging, uit naam van het gekleurde volksdeel van de Antillen, protesteert tegen het herstel van de "JONCKHEER-dynastie".

Het behoeft geen betoog dat in het streven van antilliaanse regering en gemeenschap, om ter herstel van de door 30 mei geleden schade, rust en vertrouwen te bevorderen, de beslissing omtrent het gouverneurschap van dr JONCKHEER steeds minder uitstel gedooft.